

Jak se korelace volá, tak se kauzalita ozývá

smis-lab.cz/2024/05/17/jak-se-korelace-vola-tak-se-kauzalita-ozyva

17. 5. 2024

Tomáš Fürst, Zuzana Krátká, Arnošt Komárek, Vladimír Čížek

V předchozím článku jsme představili slavná Bradford-Hillova kritéria, která by měla být splněna, aby bylo možno interpretovat pozorovanou asociaci jako kauzální. Prosím přečtěte si nejprve první díl tohoto textu a znovu si uvědomte, že pokud tato kritéria zpochybníte, musíte začít pochybovat i o kauzálním vztahu mezi kouřením a rakovinou plic.

V tomto díle se podíváme na jinou zajímavou asociaci, než je ta mezi kouřením a rakovinou plic. V lednu 2022 došlo v naší zemi k nečekanému významnému propadu počtu narozených dětí. Později, v únoru 2023, napsal Tomáš Fürst na InFakta Markéty Dobiášové komentář, ve kterém vyslovil hypotézu, že by tento pokles mohl mít souvislost s intenzivním očkováním populace v plodném věku v roce 2021 novou mRNA vakcínou proti covidu. Tím notně vyděsil mediální sféru hlavního proudu, která tuto hypotézu okamžitě odmítla a obvinila autora ze záměrného šíření dezinformací. Čeští demografové pak navíc velmi rychle přišli s teorií, že celý pokles je vysvětlen (1) stárnutím populace a (2) rekordní fertilitou v roce 2021, při které si české ženy „předrodily“ děti, takže je pak logicky nemohly porodit o rok později.

Ondřej Vencálek, předseda České statistické společnosti, ukázal, že toto vysvětlení neobstojí. Všiml si totiž, že „rekordní plodnost“ roku 2021 je z velké části jen optická iluze vzniklá tím, že statistici ČSÚ upravili po sčítání lidu v roce 2021 svůj odhad počtu českých žen v plodném věku o více než 80 tisíc (3,5 %) směrem dolů, takže se při výpočtu plodnosti počet dětí najednou dělil mnohem menším počtem žen. Vzhledem k tomu, že meziročně samozřejmě 80 tisíc žen nikam nezmizelo, skokový nárůst plodnosti je pouhým statistickým

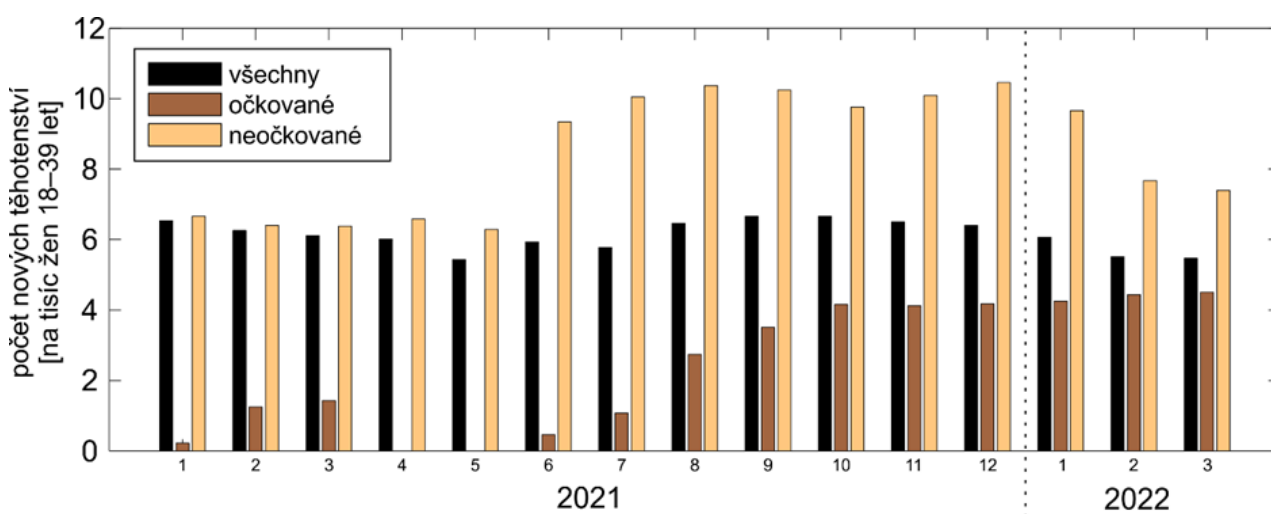
artefaktem způsobeným opravou dat po aktuálním sčítání lidu. To je ostatně zřejmé i z toho, že počet narozených dětí se v roce 2021 nijak zvlášť neliší od předchozích let. Ondřej Vencálek dále ukázal, že celková míra plodnosti českých žen – ukazatel očištěný jak od počtu žen, tak od jejich věkové struktury – se skutečně v lednu 2022 propadl, a to z hodnoty 1.83 na 1.63, a od té doby dále klesá.

Zjištění, že krom počtu narozených dětí klesla i plodnost, což je ukazatel nezávislý na věkovém složení populace, tedy vyvrací námitku ohledně stárnutí populace. Teorie o „předrození“ je pak vyvrácena tím, že údajná rekordní plodnost v roce 2021 byla z větší části jen statistickou iluzí.

Je tedy nejvyšší čas probudit ducha sira Austina Bradford Hilla a podívat se, jak si jeho kritéria stojí v otázce asociace mezi covidovými vakcínami a poklesem plodnosti českých žen. Projděme tedy jeho checklist z předchozího článku bod po bodu:

1. Velikost efektu: Čím silnější je asociace mezi dvěma proměnnými, tím pravděpodobnější je, že se jedná o kauzální efekt.

Prosím, podívejte se na [tento článek](#) a prohlédněte si graf.

Obrázek 1. Odhad počtu nově vzniklých úspěšných těhotenství žen ve věku 18–39 let dle očkovacího statutu matky v době početí. Počty jsou vztaženy na tisíc žen ve věku 18–39 let s daným očkovacím statutem v populaci. Přejato [odsud](#).

Pokud jsou údaje, které jsme z ÚZISu po dlouhém boji obdrželi, správné, byla v první polovině roku 2021 schopnost očkovaných žen ve věku 18–39 let úspěšně otěhotnět až pětkrát menší než u neočkovaných žen ve stejné věkové kohortě. V prvních měsících však byly očkovány jen vybrané skupiny žen (zdravotnice, policistky, učitelky) a pro měsíce duben a květen byla data poskytnutá ÚZISem evidentně chybná (vysvětleno v článku). Poté, co se nechaly očkovat asi dvě třetiny této věkové skupiny, rozdíl byl stále téměř dvojnásobný. O velikosti efektu tedy nemůže být žádných pochyb (o datech ÚZISu samozřejmě ano).

2. Opakovatelnost: Pokud mnoho různých studií od různých autorů na různých místech potvrdí asociaci na různých souborech dat, je větší šance, že se jedná o kauzální efekt.

Dle Eurostatu nastal mezi roky 2021 a 2022 v celkové plodnosti pokles u všech z 27 sledovaných evropských zemí, s výjimkou Bulharska (které je shodou okolností jednou z nejméně proočkovaných zemí) a Portugalska. V mnoha zemích byl pokles navíc velmi výrazný (ČR, Dánsko, Německo, Estonsko, Irsko, Holandsko, Finsko, Švédsko, Island). Podrobná analýza prvního pololetí 2022 je uvedena v tomto dokumentu.

3. Specificita: Kauzalita je pravděpodobnější, pokud je asociace pozorovaná pro konkrétní předpoklad a konkrétní výsledek.

Zde není co řešit, předpoklad je velmi konkrétní – očkování ženy jednou z covidových vakcín – a výsledek je také velmi specifický: porod živého dítěte. Situaci mírně komplikuje fakt, že oplození je párová záležitost a nezdár může být způsoben jak neplodnou ženou, tak neplodným mužem. Vzhledem k tomu, že nemáme žádná data o otcích narozených dětí (tím méně o jejich očkovacím statutu), zaměřujeme se nyní jen na ženy.

4. Absence jiného mechanismu: Pokud se nenabízí jiné realistické vysvětlení, roste šance, že námi pozorovaná asociace je kauzální.

V úvodu tohoto textu jsme nabídli dvě oficiální hypotézy a ukázali jsme, že při bližším rozboru neobstály. Poté, co analýza Ondřeje Vencálka vešla ve známost, uchýlila se oficiální místa buďto k hlubokému mlčení nebo k nespécifickým řečem o válce na východě (která začala asi rok poté, co byly první děti narozené v roce 2022 počaté), inflaci a podobně.

Zarytí covidisté budou tvrdit, že za poklesem plodnosti může stát i vlna infekcí alfa mutací koronaviru, která u nás zuřila na jaře 2021. Jednak by ale museli vysvětlit, proč předchozí mutace žádný zjevný vliv na plodnost neměly, a navíc jsou země, kde 9 měsíců před začátkem poklesu plodnosti žádná velká vlna covidu nebyla.

Alternativní hypotézy pokoušející se vysvětlit propad porodnosti v lednu 2022 a její následný další pokles, tedy nejsou příliš věrohodné.

5. Časová souslednost: Pokud je asociace kauzální, musí důsledek následovat až po příčině.

Tento bod je nesmírně zajímavý. Děti narozené 1. ledna 2022 byly počaty kolem 10. dubna 2021, kdy ještě velká část fertilní kohorty očkovaná nebyla. Teprve koncem června bylo proočkováno 40 % českých žen ve věku 18–39 let, nicméně již v období od ledna do otevření očkování pro tuto kohortu byly očkovány desítky tisíc zdravotnic, policistek, učitelek a příslušnic dalších profesí v plodném věku. Přesto se na první pohled zdá vyloučené, aby očkování ovlivnilo porodnost již v lednu 2022. Je však téměř jisté, že fertilní kohorta obsahovala mnoho opatrných žen, které s plánovaným těhotenstvím odpovědně čekaly na dobu po vakcinaci. Proto je možné, že v tomto případě se efekt vakcín projevil – skrze vědomou snahu o nepočetí před očkováním – dříve, než by člověk očekával.

6. Závislost na dávce: U kauzálních vztahů obecně platí, že čím větší expozice, tím větší incidence následku.

V tomto bodě nemáme žádná data, protože jediný dataset, který ÚZIS uvolnil, neumožňuje sledovat pravděpodobnost počtů v závislosti na počtu dávek vakcíny. Nejsme si vědomi ani žádných takových dat ve světě. Většina studií končí po aplikaci dvou dávek vakcíny. Situaci komplikuje i fakt, že vakcíny nechrání před nákazou, tedy nelze rozlišit efekt vakcinace či infekce.

7. Plausibilita: Pro kauzální interpretaci asociace by měl být znám mechanismus, který ji zprostředkovává.

Pasivní i aktivní farmakovigilanční systémy po celém světě zaznamenávaly velké množství hlášení ohledně poruch menstruačního cyklu žen očkovaných některou z covidových vakcín. Jednou z prvních informací byla zpráva o masivním hlášení problémů s menstruačním krácením v britských Žlutých stránkách, která byla zveřejněna v časopise BMJ v září 2021. Metaanalýza publikovaná v časopise Vaccines shrnuje výsledky celkem 14 studií, které sledovaly celkem přes 78 tisíc žen. Více než polovina žen reportovala nějaké problémy s menstruačním cyklem po některé z covidových vakcín.

Pokud nějaká intervence takto interferuje s menstruačním cyklem, **je velmi pravděpodobné, že bude mít u postižených žen vliv na pravděpodobnost počtů v následných menstruačních cyklech.**

Dalším možným mechanismem je přehnaná stimulace imunity budoucí matky způsobená opakovaným očkováním či očkováním po prodělané nemoci. O tomto mechanismu jsme podrobně psali zde. Očkování může ovlivnit hladinu pohlavních hormonů i pozměnit složení lymfocytárních populací v endometriu. Jsou to právě imunitní buňky, které regulují procesy implantace embrya v endometriu (děložní výstelce) a placentace, či naopak procesy vedoucí k odloučení tkáně během menstruace, pokud k těhotenství nedojde.

Z proslulé japonské studie je známo, že v biodistribučních testech se spike protein z vakcíny kumuloval ve vaječnících a varlatech pokusných zvířat. Vzhledem k tomu, že jde o toxický prozánětlivý protein, může mít jeho přítomnost v pohlavních orgánech negativní vliv na fertilitu.

Detailní mechanismus není dobře popsán zejména kvůli cenzuře, která ve vědeckém světě v souvislosti s tímto tématem panuje.

8. Koherence: Shoda mezi epidemiologickým pozorováním (v populaci) a laboratorním zkoumáním zvyšuje pravděpodobnost, že se jedná o kauzální asociaci. V případě početí můžeme „laboratorním zkoumáním“ rozumět in-vitro fertilizaci (IVF). V tomto bodě se odborná literatura kloní spíše k opačnému tvrzení, **tedy, žeočkování nezpůsobuje neplodnost.** V metaanalýze, která se věnovala efektu očkování proti covidu na schopnost početí a těhotenství, autoři v závěru uvádějí, že neexistuje žádný vědecký důkaz o jakékoli souvislosti mezi vakcínami COVID-19 a poruchou plodnosti u mužů nebo žen. Autoři bohužel „takticky opomenuli“ čtenářům sdělit, že sledovali pouze ženy léčené metodami asistované reprodukce a do své analýzy nezahrnuli žádné práce, ve kterých by se sledovalo spontánní početí. Podrobněji jsme se této vědecké mystifikaci věnovali v textu Lži a báchoroky o plodnosti očkováných žen. Metastudii navíc pro SMIS analyzoval J. Janošek a zjistil, že je provedena tak nekvalitně, že její závěry nelze brát vážně. V tomto bodě tedy konstatujeme, že neexistuje dostatek kvalitních podkladů pro posouzení, do jaké míry je plodnost ovlivněna očkováním proti covidu.

9. Experiment: Kdykoliv je to možné, experimentální evidence je vítanou podporou kauzální interpretace pozorované asociace.

Experiment právě probíhá. Po celém světě byly naočkovány stovky milionů žen ve fertilním věku experimentální vakcínou, o jejíž účinnosti a bezpečnosti bylo (a dodnes je) známo žalostně málo.

V mnoha zemích byl následně zaznamenán zásadní (místo bezprecedentní) pokles celkové plodnosti.

Asociace mezi tímto poklesem a covidovými vakcínami splňuje sedm z devíti Bradford Hillových kritérií a u dvou zbývajících nemáme dostatek dat k rozhodnutí. **Debata o kauzálním vztahu mezi kouřením a rakovinou plic trvala padesát let. Jestli v tomto případě nebudeme rychlejší, nebude už patrně komu výsledek debaty sdělit.**
